

مدیریت ورزشی _ مهر و آبان ۱۳۹۵
دوره ۸، شماره ۴، ص: ۵۱۱-۵۲۵
تاریخ دریافت: ۹۳/۱۲/۲۰
تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۲/۰۹

مدل‌یابی تأثیر هویت ورزشی بر جهت‌گیری ورزشی در ورزشکاران شرکت‌کننده در یازدهمین المپیاد ورزشی دانشجویان پسر کشور

نجمه رضا سلطانی*^۱ - محسن وحدانی^۲

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی ورزش، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی، دانشکده تربیت بدنی و علوم
ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش مدل‌یابی تأثیر هویت ورزشی بر جهت‌گیری ورزشی در ورزشکاران شرکت‌کننده در یازدهمین المپیاد ورزشی دانشجویان پسر سراسر کشور بود. ۴۰۰ دانشجو از بین ۲۱۳۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه جهت‌گیری ورزشی (SOQ, Gill et al., 1988, $\alpha=0/87$) و پرسشنامه هویت ورزشی (Cieslak, 2004, $\alpha=0/82$) بود. پرسشنامه جهت‌گیری ورزشی با ۲۵ آیت، سه بعد جهت‌گیری ورزشی و پرسشنامه هویت ورزشی با ۲۲ آیت، پنج بعد هویت ورزشی را ارزیابی کردند. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف، رگرسیون چندگانه و روش مدلسازی معادلات ساختاری در سطح معناداری $P \leq 0/05$ تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد همه ابعاد هویت ورزشی (به‌جز تأثیرپذیری منفی) رابطه مستقیم و معناداری با جهت‌گیری ورزشی دارند. همچنین مجموعه متغیرهای مستقل (هویت خود، هویت اجتماعی، انحصارگرایی، تأثیرپذیری مثبت، تأثیرپذیری منفی)، نزدیک به ۰/۴۱ از واریانس متغیر جهت‌گیری را پیش‌بینی یا برآورد می‌کنند ($R^2 = 0/41$).

واژه‌های کلیدی

المپیاد ورزشی، جهت‌گیری ورزشی، مدل‌یابی، ورزشکاران، هویت ورزشی.

مقدمه

امروزه علم روان‌شناسی ورزشی رفتار ورزشکاران را از بعد ذهنی، روانی و رفتاری بررسی می‌کند و با شناسایی و توسعه مهارت‌های روانی ورزشکاران سعی در بهبود هرچه بهتر عملکرد ورزشکاران دارد. یکی از ابعاد مورد بررسی در این زمینه، انگیزش ورزشکاران برای شرکت در فعالیت‌ها و رقابت‌های ورزشی است (۵). روان‌شناسان انگیزش را از دو جنبه بررسی می‌کنند: شدت و جهت. شدت انگیزش بدین معناست که شخص چگونه برانگیخته می‌شود یا برای رسیدن به هدف چقدر تلاش می‌کند، در صورتی که جهت انگیزش مربوط به انتخاب هدف است (۹). هدف‌ها جهت‌های تلاش و داعیه پایداری در تکلیف را تعیین می‌کنند تا وقتی که تسلطی عملکردی یا مهارتی تازه به دست آید (۲).

از بین نظریه‌های انگیزش، نظریه انگیزش پیشرفت که جزو انگیزه‌های اجتماعی است، در توجیه رفتار و جهت‌گیری ورزشی سهم بسیاری دارد. واینبرگ و گولد^۱ (۲۰۱۱) انگیزش را در سه دیدگاه صفت‌محور، دیدگاه موقعیت‌محور و دیدگاه تعاملی قرار می‌دهند و بیان می‌کنند که در دیدگاه صفت‌محور رفتار برانگیخته شده بیشتر تابع ویژگی‌های فردی مانند شخصیت، نیازها و اهداف فردی است. به نظر می‌رسد ویژگی‌های فردی بعضی افراد، آنها را به سوی موفقیت و سطوح بالای انگیزش سوق می‌دهد، در صورتی که بعضی دیگر از انگیزش کافی برخوردار نیستند و اهداف شخصی یا خواسته کمی دارند. افراد نه تنها برحسب دلایل متفاوت در ورزش و فعالیت‌های جسمانی شرکت می‌کنند، بلکه با روش‌های گوناگون و در موقعیت‌های متفاوت نیز برانگیخته می‌شوند. بنابراین، آگاهی از اینکه چرا بعضی افراد انگیزش بالایی برای دستیابی به اهداف خود دارند و برخی دیگر نه، حائز اهمیت است (۱۰).

جهت‌گیری ورزشی و مؤلفه‌های آن از جمله عوامل اثرگذار بر عملکرد و شرکت در فعالیت‌های ورزشی به‌شمار می‌آیند. جهت‌گیری ورزشی به تلاش فرد برای چیره شدن بر یک مشکل، کسب مهارت، غلبه بر مانع و عملکرد بهتر نسبت به دیگران اشاره دارد (۵). گیل (۱۹۸۸)، جهت‌گیری ورزشی را به تمایل افراد به تلاش برای موفقیت در یک کار، پایداری در برابر شکست و کسب پاداش تعریف کرده است (۱۹). باومن^۲ و همکاران (۲۰۰۱) جهت‌گیری ورزشی را میل به مسابقه یا تمایل به پیروزی تعریف کرده‌اند که براساس آن ورزشکاران اهدافی را در طول رقابت برمی‌گزینند و برای دستیابی به آنها تلاش

-
1. Weinberg & Gould
 2. Bowman

می‌کنند (۱۲). ابعاد جهت‌گیری ورزشی را گیل و دی تر^۱ (۱۹۸۸) به‌صورت سه بعد رقابت‌طلبی، بردگرایی و هدف‌چینی تعیین کرده‌اند. رقابت‌طلبی میل و تلاش برای موفقیت در رقابت، شرکت جدی در ورزش، دستیابی به مهارت ورزشی و تسلط در آن و همچنین میل به مسابقه است و نشان‌دهنده برجسته‌ترین بعد جهت‌گیری ورزشی است. بردگرایی یا میل به پیروزی، بعد دیگر جهت‌گیری ورزشی است که در آن میل به شکست حریفان بسیار مهم‌تر از پیشرفت در مهارت‌های ورزشی است. هدف‌گرایی یا تدوین هدف نیز یکی دیگر از ابعاد جهت‌گیری ورزشی است که بر تعیین و تدوین اهداف ورزشی برای کسب موفقیت ورزشکاران دلالت دارد (۲۱،۲۳).

به‌نظر می‌رسد یکی از عواملی که تأثیر ریشه‌ای روی جهت‌گیری ورزشی ورزشکاران دارد، هویت ورزشی ورزشکاران باشد. هویت، شیوه‌ای است که فرد خودش را تعریف می‌کند و باز می‌شناسد. مربیان ورزشی در طول سال‌ها تلاش کرده‌اند با یافتن شناختی واقعی از هویت ورزشکاران خود، آنان را در کسب موفقیت‌های بیشتر یاری رسانند (۳،۱).

مدل پیشرفته هویت ورزشی (چزلاک^۲، ۲۰۰۴) شامل مؤلفه‌های بیرونی و درونی است. مؤلفه‌های بیرونی هویت ورزشی شامل انحصارگرایی^۳ و هویت اجتماعی^۴ است که به‌واسطه گروه‌های درون جامعه (خانواده، دوستان، مربیان و معلمان) و زمینه‌ها (تحصیل، ورزش و مذهب)، با میزان تأثیر جامعه بر فرد مرتبط‌اند. مؤلفه‌های درونی از هویت خود^۵، تأثیرپذیری منفی^۶ و تأثیرپذیری مثبت^۷ تشکیل شده و به درجه تأثیرپذیری ادراکات فردی، مانند ارزیابی و تفسیر نقش ورزشکاری اطلاق می‌شوند (۸).

هویت ورزشی قوی می‌تواند موجب انگیزش و نظم مورد نیاز جهت حضور مداوم ورزشکار در تمرینات و همچنین موفقیت در سطوح بالای ورزشی شود. این امر مبین این است که هویت ورزشی قوی، تأثیرات مثبت بر عملکرد ورزشی، سلامت، آمادگی و عزت نفس ورزشکار دارد (۳،۱). اندرسون^۸ (۲۰۰۹)، رابطه بین هویت ورزشی و رفتار تمرینی را بررسی و اظهار می‌کند بین رفتار تمرینی، تناوب

-
1. Gill & Deeter
 2. cieslak
 3. Exclusivity
 4. Social Identity
 5. Self Identity
 6. Negative affectivity
 7. Positive affectivity
 8. Andersoon

تمرینی و هویت ورزشی ورزشکاران رابطه‌ای معنادار وجود دارد (۱۱). میلز و کریستنسن^۱ (۲۰۰۶) نشان دادند که افراد غیرورزشکار در هر سه خرده‌مقیاس هویت اجتماعی، انحصارگرایی و تأثیرپذیری منفی، نمره کمتری را کسب کردند و بین ورزشکاران نخبه و تفریحی در خرده‌مقیاس‌های انحصارگرایی و تأثیرپذیری منفی تفاوت معناداری وجود ندارد. ضمن اینکه بین خرده‌مقیاس هویت اجتماعی و نمره کلی هویت ورزشی ورزشکاران نخبه و تفریحی تفاوت معناداری مشاهده شد (۲۷). بونسو^۲ و همکاران (۲۰۱۲) نشان دادند که بین هویت اجتماعی، عواطف منفی و رضایت‌مندی ورزشکاران ارتباط وجود دارد (۱۴).

دریک^۳ (۲۰۰۸)، به بررسی هویت ورزشی، تعهد ورزشی، حمایت اجتماعی، رضایت‌مندی از زندگی و در نهایت شادکامی دانشجویان ورزشکار پرداخت و اظهار کرد بین همه متغیرهای تحقیق به تفکیک جنسیت، نژاد، سال ورود به دانشگاه و سابقه ورزشی تفاوت وجود دارد (۱۷). بویل و مگناسون^۴ (۲۰۰۷)، اظهار کردند که ورزشکاران نخبه یا ورزشکارانی که در سطوح حرفه‌ای به رقابت می‌پردازند، در مقایسه با ورزشکاران غیرحرفه‌ای یا افراد غیرورزشکار، هویت‌های نقش مربوط به جامعه را در اولویت بالاتری قرار داده‌اند (۱۳). کابریتا^۵ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که ورزشکاران دارای هویت ورزشی بالاتر، سطوح بالاتری از تصمیم‌گیری شغلی، خودکارآمدی، و خوش‌بینی را در آینده دارند. بنابراین ورزشکاران با هویت ورزشی بالاتر بیشتر مایل‌ند تا در آینده، حرفه‌ای مرتبط با ورزش را انتخاب کنند (۱۵).

یو و اندرسون^۶ (۲۰۰۸) نیز براساس یافته‌های خود اظهار می‌دارند ادراک ورزشکار از نقش ورزشی خود، بیشتر از آنکه تحت تأثیر مؤلفه‌های بیرونی هویت ورزشی باشد، متأثر از خرده‌مقیاس هویت خود است (۳۰). اسکوردیلیس^۷ و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهش خود به بررسی مقایسه جهت‌گیری ورزشی در ورزشکاران رشته بسکتبال با ویلچر پرداخت. نتایج پژوهش وی حاکی از تفاوت معناداری بین ابعاد مختلف جهت‌گیری بود (۲۹).

-
1. Mills & Christensen
 2. Burnsa
 3. Derick
 4. Boyle & Magnusson
 5. Cabrita
 6. Yue & Andersen
 7. Skordilis

هارنگ لو^۱ (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان داد که هویت و جهت‌گرایی تکلیف ورزشکاران به‌طور معکوسی با تحلیل‌رفتگی آنان مرتبط است، این در حالی است که رابطه بین جهت‌گرایی خود و تحلیل‌رفتگی ورزشکاران مثبت است (۱).

کوکاریداس^۲ و همکاران (۲۰۰۵)، جهت‌گرایی و هویت ورزشی ورزشکاران رشته تیراندازی شرکت‌کننده در بازی‌های پارالمپیک ۲۰۰۴ را بررسی کردند و دریافتند که نوع معلولیت ورزشکاران، بر خرده‌مقیاس‌های هویت خود و هویت اجتماعی آنان اثرگذار است. این پژوهش، ثبات درونی (AIMS) ساخته‌شده از سوی مارتین و همکاران (۱۹۹۵) را تأیید می‌کند (۲۴).

دنیلز و سینکاروئن^۳ (۲۰۰۵)، نشان دادند که جهت‌گیری پیروزی، واسطه‌ای برای مشارکت و هویت ورزشی دختران محسوب می‌شود، زیرا دختران در پی نفی دیدگاه سنتی مربوط به ضعف جسمانی خود بوده و به دنبال آن‌اند که توانایی‌های جسمانی خود را به مانند پسران ارتقا بخشند (۱۶).

مارتین^۴ و همکاران (۱۹۹۵) در پژوهش خود روی شناگران بزرگسال نشان دادند که هویت خود، ارتباط مثبت و قوی با جهت‌گیری ورزشی و هویت اجتماعی ارتباط متوسط و معناداری با جهت‌گیری ورزشی دارد. بین انحصارگرایی و هدف‌گرایی ارتباط قوی، و بین رقابت‌طلبی و هدف‌گرایی ارتباط متوسطی وجود دارد. هویت خود با رقابت‌طلبی در ارتباط مثبت است (۲۶).

پرویس^۵ (۲۰۱۲) در تحقیق روی ورزشکاران رشته ژیمناستیک نشان داد که هویت ورزشی فرد به‌وسیله تمایل به هدف پیشرفت او پیش‌بینی می‌شود (۲۸).

برخی معتقدند که برخی از جنبه‌های روانی (مثل هویت ورزشی) می‌توانند در "انگیزه"، "چرایی پرداختن افراد به ورزش" و "جهت‌گیری" آنان تأثیر بسزایی داشته باشند. هویت ورزشی می‌تواند تغییرات و پذیرش باورهای خاص فرد را از طریق ورود به حرفه ورزشی تعیین کند. از طرفی بین هویت ورزشی ورزشکاران در سطوح مختلف ورزشی تفاوت معناداری وجود دارد (۲۸).

از آنجا که سطح مسابقات المپیاد دانشجویان، نیمه‌حرفه‌ای است، باید دید که در این سطح مسابقات، هویت ورزشی دانشجویان به چه نحو روی جهت‌گیری آنان تأثیر می‌گذارد. با توجه به اینکه

-
1. Horng lu
 2. Kokaridas
 3. Daniels & Sincharoen
 4. Martin
 5. Proios

پیشینه پژوهش در این زمینه محدود است، محققان درصدد مدل‌یابی تأثیر هویت ورزشی بر جهت‌گیری ورزشی در دانشجویان حاضر در یازدهمین المپیاد ورزشی دانشگاه‌های سراسر کشورند.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی، به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات از نوع میدانی بود. جامعه آماری پژوهش کلیه ورزشکاران شرکت‌کننده در یازدهمین المپیاد ورزشی کشور در سال ۱۳۹۱ (۲۱۳۰ نفر) با دامنه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال بودند. ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه با استفاده از جدول مورگان و به روش تصادفی طبقاتی از بین دوازده رشته موجود انتخاب شدند. پس از اخذ مجوز از اداره کل تربیت بدنی وزارت علوم و هماهنگی با کمیته ارزیابی و کمیته حراست ستاد مرکزی المپیاد، ۴۳۰ پرسشنامه با حضور در خوابگاه‌های دانشجویان توزیع و جمع‌آوری شد و پس از تفکیک پرسشنامه‌های ناقص، در نهایت ۴۰۰ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد. در این پژوهش از دو پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه استاندارد شده جهت‌گیری ورزشی گیل^۱ (SOQ، ۱۹۸۸) که با ۲۵ آیتم سه بعد هدف‌گرایی (۶ آیتم)، تمایل به پیروزی (۶ آیتم) و رقابت‌طلبی (۱۳ آیتم) ورزشکاران را در مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) ارزیابی می‌کند. روایی این پرسشنامه توسط وارن برگر^۲ (۱۹۹۸) و در داخل کشور نیز توسط دکتر بهرام و شفیع‌زاده (۱۳۸۲) تأیید شده است. ثبات درونی این پرسشنامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ در ابعاد نامبرده به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۷ و ۰/۹۱ به‌دست آمد. پرسشنامه هویت ورزشی چزلاک^۳ (۲۰۰۴) با ۲۲ آیتم ۵ بعد هویت ورزشی را در مقیاس‌های ۱۰ ارزشی (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۱۰) ارزیابی می‌کند. هویت اجتماعی، انحصارگرایی، هویت خود، تأثیرپذیری مثبت و تأثیرپذیری منفی ابعاد هویت ورزشی‌اند. روایی این پرسشنامه را قبلاً گلبهار (۱۳۸۲) و آقایی (۱۳۹۰) تأیید کرده‌اند (۸، ۳). ثبات درونی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های این پرسشنامه به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۳، ۰/۸۵، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ به‌دست آمد. به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی و استنباطی شامل رگرسیون چندگانه و روش مدل‌سازی معادلات ساختاری^۴ (SEM) به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ استفاده شد.

1. Sport Orientation Questionnaire
2. Warren berger
3. Cieslak
4. Structural Equation Modeling

نتایج و یافته‌های تحقیق

هدف از این پژوهش مدل‌یابی تأثیر هویت ورزشی بر جهت‌گیری ورزشی در ورزشکاران شرکت‌کننده در یازدهمین المپιάد ورزشی دانشجویان سراسر کشور بود. ۴۰۰ دانشجوی ورزشکار ۱۸ تا ۳۵ ساله از میان دوازده رشته ورزشی از ۱۰۳ دانشگاه و مؤسسه آموزش عالی سراسر کشور به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند (۳۴ نفر از رشته بسکتبال، ۳۶ نفر از رشته والیبال، ۵۶ نفر از رشته فوتبال، ۳۷ نفر از رشته فوتسال، ۴۰ نفر از هندبال، ۲۷ نفر از رشته بدمینتون، ۲۵ نفر از رشته کشتی آزاد، ۲۵ نفر از رشته کشتی فرنگی، ۴۰ نفر از رشته شنا، ۲۸ نفر از رشته تکواندو، ۳۲ نفر از رشته دو و میدانی، و ۲۰ نفر از رشته تنیس روی میز).

در بخش یافته‌های استنباطی برای ارائه مدل آماری در ارتباط با متغیرهای اصلی پژوهش از روش تحلیل مسیر استفاده شد. تحلیل مسیر شکلی از رگرسیون چندگانه است که به ما کمک می‌کند تا رابطه بین متغیرها و نیز مستقل یا وابسته بودن هر یک از آنها را نسبت به هم در مدل مشخص کنیم. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که داده‌ها از توزیع نرمال برخوردارند. با توجه به اینکه در این پژوهش قصد داریم میزان تأثیر خرده‌مقیاس‌های هویت ورزشی را روی جهت‌گیری ورزشی ورزشکاران بررسی کنیم، در مرحله اول آزمون رگرسیون خرده‌مقیاس‌های هویت ورزشی را به‌عنوان متغیر مستقل و جهت‌گیری ورزشی را به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفتیم.

جدول ۱ خلاصه مدل را در مرحله اول نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها $r = 0/64$ است که نشان می‌دهد همبستگی بالایی بین مجموعه متغیرهای مستقل (هویت خود، هویت اجتماعی، انحصارگرایی، تأثیرپذیری مثبت، تأثیرپذیری منفی) و متغیر وابسته (جهت‌گیری) وجود دارد. همچنین مقدار ضریب تعیین (R^2) تعدیل‌شده برابر با $0/41$ است که نشان می‌دهد مجموعه متغیرهای مستقل (هویت خود، هویت اجتماعی، انحصارگرایی، تأثیرپذیری مثبت، تأثیرپذیری منفی)، نزدیک به $0/41$ از واریانس متغیر جهت‌گیری را پیش‌بینی یا برآورد می‌کنند. همان‌طور که در جدول ۲ مشخص شده، از بین خرده‌مقیاس‌های هویت ورزشی، متغیر تأثیرپذیری منفی دارای مقدار بتای پایینی است ($\beta = 0/02, P \geq 0/05$) و در نتیجه در ارتباط با متغیر وابسته (جهت‌گیری) معنادار نیست. سایر متغیرها معنادارند. بنابراین متغیر تأثیرپذیری از مدل حذف شد.

جدول ۱. خلاصه مدل رگرسیون

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	مدل
۰/۲۰۸۲۳	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۶۴	۱

جدول ۲. نتایج مرحله اول آزمون رگرسیون (متغیر وابسته: جهت گیری)

متغیرهای مستقل	B	β	T	sig
هویت خود	۰/۰۷۰	۰/۲۶۴	۶/۶۴۵	۰/۰۰۱
هویت اجتماعی	۰/۱۰۲	۰/۲۷۷	۷/۰۰۱	۰/۰۰۱
انحصارگرایی	۰/۰۸۸	۰/۲۸۵	۷/۱۵۵	۰/۰۰۱
تأثیرپذیری مثبت	۰/۱۰۳	۰/۲۹۸	۷/۵۰۷	۰/۰۰۱
تأثیرپذیری منفی	۰/۰۱۱	۰/۰۲۸	۰/۷۱۳	۰/۴۷۷

جدول‌های ۳ و ۴ یافته‌ها و نتایج آزمون رگرسیون را در مرحله دوم نشان می‌دهند. در این مرحله با توجه به مرحله قبل و بالاترین ضریب بتا که مربوط به متغیر تأثیرپذیری مثبت بود، این متغیر به عنوان متغیر وابسته و خرده‌مقیاس‌های هویت خود، هویت اجتماعی و انحصارگرایی به عنوان متغیر مستقل اند.

جدول ۳ خلاصه مدل را در مرحله دوم نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها $r = 0/22$ است. همچنین مقدار ضریب تعیین (R^2) تعدیل شده برابر با $0/05$ است که نشان می‌دهد مجموعه متغیرهای مستقل (هویت خود، هویت اجتماعی و انحصارگرایی)، نزدیک به $0/05$ از واریانس متغیر جهت گیری را پیش‌بینی یا برآورد می‌کنند. با توجه به مقادیر بتا و سطح معناداری جدول ۴، مشخص می‌شود که متغیرهای هویت اجتماعی ($\beta = 0/17, P \leq 0/05$) و انحصارگرایی ($\beta = 0/11, P \leq 0/05$) به طور معنادار قابلیت پیش‌بینی تأثیرپذیری مثبت را دارند، در حالی که متغیر هویت خود نسبت به تأثیرپذیری مثبت معنادار نیست ($\beta = -0/05, P \geq 0/05$).

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	مدل
۰/۷۶۳	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۲۲	۱

جدول ۴. نتایج مرحله دوم آزمون رگرسیون (متغیر وابسته: تأثیرپذیری مثبت)

متغیرهای مستقل	B	β	T	sig
هویت خود	-۰/۰۴۲	-۰/۰۵۵	-۱/۱۱۳	۰/۲۶۶
هویت اجتماعی	۰/۱۸۴	۰/۱۷۲	۳/۴۹۰	۰/۰۰۱
انحصارگرایی	۰/۱۰۴	۰/۱۱۷	۲/۳۳۶	۰/۰۲۰

با توجه به مرحله دوم رگرسیون (جدول ۴)، در مرحله سوم متغیر هویت اجتماعی با ضریب بتای $\beta=0/17$ به‌عنوان متغیر وابسته و متغیر انحصارگرایی به‌عنوان متغیر مستقل آزمون شد. از این‌رو نتایج مرحله سوم آزمون رگرسیون مطابق جدول‌های ۵ و ۶ به‌دست آمد. جدول ۵ خلاصه مدل را در مرحله سوم نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها $r=0/10$ است. همان‌طور که در ۶ جدول مشاهده می‌شود، متغیر انحصارگرایی با ضریب بتای $0/1$ به‌طور معنادار قابلیت پیش‌بینی هویت اجتماعی را دارد.

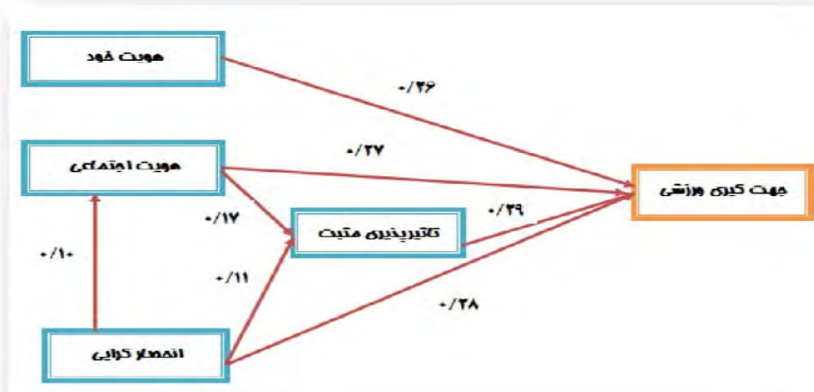
جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیون

مدل	خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل‌شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	مدل
۱	۰/۷۲۵۴۲	۰/۰۰۸	۰/۰۱	۰/۱۰	۱

جدول ۶. نتایج مرحله سوم آزمون رگرسیون (متغیر وابسته: هویت اجتماعی)

متغیرهای مستقل	B	β	T	sig
انحصارگرایی	۰/۰۸۴	۰/۱۰۱	۲/۰۲۵	۰/۰۴۴

با توجه به مقادیر به‌دست‌آمده از آزمون تحلیل مسیر، مدل مفهومی قابل ارائه مطابق شکل ۱ ارائه می‌شود. همان‌گونه که مشاهده می‌شود مسیر مستقیمی از هویت خود ($\beta=0/26$)، هویت اجتماعی ($\beta=0/27$)، و انحصارگرایی ($\beta=0/28$)، به جهت‌گیری ورزشی برقرار است. در مسیرهای غیرمستقیم، مسیر معنادار از هویت اجتماعی ($\beta=0/17$)، و انحصارگرایی ($\beta=0/11$)، از طریق تأثیرپذیری مثبت ($\beta=0/29$)، به جهت‌گیری ورزشی برقرار است.

شکل ۱. مدل پیشنهادی تحقیق: ارتباط بین هویت ورزشی و جهت‌گیری ورزشی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش مدل‌یابی تأثیر هویت ورزشی بر جهت‌گیری ورزشی در ورزشکاران شرکت‌کننده در یازدهمین المپιάد ورزشی دانشجویان سراسر کشور بود. همان‌طور که در مدل پیشنهادی در شکل ۱ مشاهده می‌شود، هویت خود با ضریب بتای $\beta=0.26$ به‌طور معنادار قابلیت پیش‌بینی جهت‌گیری ورزشی را دارد. این یافته با یافته‌های مارتین و همکاران (۱۹۹۵) و دنیلز و سینکاروئن (۲۰۰۵) همخوانی دارد. مارتین و همکاران (۱۹۹۵) در پژوهش روی ۵۷ نفر از شناگران بزرگسال، نشان دادند که هویت خود ارتباط مثبت و بالایی با جهت‌گیری ورزشی دارد (۲۶، ۱۶). این یافته‌ها با گفته باومن (۲۰۰۱) همخوانی دارد (۱۲). هویت خود میزان آگاهی فرد در ارتباط با نقش خود به‌عنوان یک ورزشکار است. افراد با هویت بالای ورزشی، ارزش «خود» را بر مبنای عملکرد ورزشی قرار می‌دهند و تمایل به تقویت عزت نفس از طریق هویت ورزشی قوی خود دارند. بنابراین افرادی که دارای هویت بالایی از خود هستند، برای تسلط بر یک تکلیف و رسیدن به اهداف خود تلاش‌های فراوان می‌کنند، حتی اگر مشکلاتی هم بر سر راه آنان باشد، با تلاش و پشتکار خود سعی بر غلبه بر آن می‌کنند تا به موقعیت برتر و عالی دست یابند. از این‌رو می‌توان گفت هرچه فرد از نقش خود به‌عنوان یک ورزشکار آگاه‌تر باشد، هم حس رقابت‌طلبی و هم هدف‌گرایی و تمایل به پیروزی در او زیاد خواهد بود (۲۶، ۲۴).

۱۲،۶۴). به عبارت دیگر، افرادی که میزان بالایی از هویت خود دارند، از اعتماد به نفس بالاتری برخوردارند که این خود موجب کاهش اضطراب و در نتیجه جهت‌گیری ورزشی قوی‌تری می‌شود (۶). هویت اجتماعی نیز به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های هویت ورزشی با ضریب بتای $\beta=0/27$ قابلیت معناداری در پیش‌بینی جهت‌گیری ورزشی دارد. این یافته با یافته‌های مارتین و همکاران (۱۹۹۵) همخوانی دارد. مارتین و همکاران (۱۹۹۵) به این نتیجه رسیدند که هویت اجتماعی ارتباط معناداری با جهت‌گیری ورزشی در میان شناگران وجود دارد. هرچه ورزشکار حمایت و تصدیق بیشتری دریافت کند، بیشتر احساس ورزشکار بودن می‌کند و برعکس. هویت اجتماعی در قالب عمل اجتماعی تجسم می‌یابد. چون افراد به‌طور آگاهانه اهداف خود را دنبال می‌کنند و درصددند چیزی یا کسی باشند یا به‌نظر آیند تا بتوانند با موفقیت هویت‌های اجتماعی خاصی را به‌دست آورند. فردی که از هویت اجتماعی بالایی برخوردار باشد، به‌دلیل تأکید بر دیگران و روابط اجتماعی‌اش با دیگران و برداشت‌های آنها نسبت به خود تمرکز زیادی دارد. در حقیقت از آنجا که هویت اجتماعی خود در ارتباط با دیگران اشاره دارد، قادر است محبوبیت، شهرت، جذابیت و اعتبار شخص را بازگو کند. از این‌رو انگیزه ورزشکار را برای تلاش در جهت رقابت‌طلبی، چیره شدن بر مشکل، و دستیابی به پیروزی و در نهایت رسیدن به اهداف خود افزایش می‌دهد. بنابراین حمایت اجتماعی ضمن اثر مستقیم روی جهت‌گیری ورزشی، قادر است به‌طور معنادار ($\beta=0/17$) تأثیرپذیری مثبت را نیز پیش‌بینی کند (۲۶).

انحصارگرایی یکی دیگر از مؤلفه‌های هویت ورزشی است که به‌طور معنادار با مؤلفه‌های تأثیرپذیری مثبت ($\beta=0/11$)، هویت اجتماعی ($\beta=0/10$) و جهت‌گیری ورزشی ($\beta=0/28$) در ارتباط است. توضیحاتی که موضوع «انحصارگرایی» را بیان می‌کنند بر اهمیت ورزش نسبت به دیگر فعالیت‌ها دلالت دارند. عامل «انحصارگرایی» در رسیدن به مرحله‌ای که نقش فرد، دیگر فعالیت‌های خارج از ورزش را در برمی‌گیرد و موجب کاهش تعامل اجتماعی خارج از ورزش می‌شود، کمک می‌کند. عناصری که در بردارنده این عامل هستند، اهمیت ورزش و مقدار زمان صرف‌شده فرد برای آن را بررسی می‌کنند. در حقیقت انحصارگرایی بالا شرایطی را فراهم می‌کند که فرد به‌عنوان یک شخص متعصب در ورزش ایفای نقش کند و همین علاقه و تعصب وی جهت‌گیری وی را نسبت به ورزش بیشتر می‌کند. تعصب در ورزش میزان انگیزتگی را تا حد مطلوب افزایش می‌دهد و ضمن افزایش انگیزه فرد، حس رقابت‌طلبی و هدف‌گرایی و تمایل به پیروزی را در فرد بیشتر می‌کند. به عبارت دیگر، ورزشکارانی که نقش خود را

به‌عنوان ورزشکار مهم معرفی می‌کنند، احساس می‌کنند که ورزش مهم‌تر از سایر فعالیت‌های روزمره زندگی است و جهت‌گیری بیشتری به آن دارند.

تأثیرپذیری مثبت عاملی دیگر از هویت ورزشی بود که با ضریب بتای $\beta=0/29$ جهت‌گیری ورزشی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تأثیرپذیری مثبت به ارزیابی و تفسیر مشارکت ورزشی یک فرد از خود می‌پردازد و به موضوعاتی دلالت دارد که فرد در آنها احساس خوبی دارد و در پاسخ به نتایج مطلوب شرکت در فعالیت ورزشی تشویق می‌شود. بسیاری از افراد به دلایل مثبت و نتایج مطلوبی که تجربه کرده‌اند، در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند و همین، انگیزه پیشرفت و میل به پیروزی مجدد و کسب موفقیت را در آنان افزایش می‌دهد. در حقیقت می‌توان گفت افرادی که به‌طور مثبت از نتایج مسابقات ورزشی تأثیر پذیرفته‌اند، بنابر "قانون اثر" برای دستیابی مجدد به کاپ، مدال و... تشویق شده‌اند و از این‌رو نسبت به دیگر افراد یا تیم‌ها بیشتر برانگیخته می‌شوند و در جهت دستیابی به هدف خود تلاش فراوان می‌کنند و این حس رقابت‌پذیری، هدف‌گرایی، تمایل به پیروزی و در کل جهت‌گیری ورزشی را در آنان افزایش می‌دهد (۲۶، ۴، ۶، ۷، ۲۴).

در مجموع با توجه به یافته‌های این پژوهش و تحلیل‌های سایر تحقیقات مرتبط می‌توان گفت که افراد با هویت ورزشی بالا، رقابتی‌تر و هدف‌گراترند و تمایل بیشتری به پیروزی دارند. به نظر پرویوس (۲۰۱۲) هویت ورزشی راهی را نشان می‌دهد که براساس آن تجربه و مشارکت ورزشی فرد می‌تواند به‌طور شناختی و روان‌شناختی وی را تحت تأثیر قرار دهد، از این‌رو می‌تواند به تعیین تغییرات و پذیرش یک فرد از اعتقادات خاص زندگی یا ورزش حرفه‌ای‌اش کمک کند (۲۵). این مسئله می‌تواند نکته مهمی در مباحث روان‌شناسی در جهت کسب موفقیت و پیروزی در افراد و تیم‌های ورزشی باشد. به مربیان ورزشی پیشنهاد می‌شود که به‌منظور بهبود جهت‌گیری در ورزشکاران خود، روش‌هایی را به‌کار گیرند که هویت آنان را تحت تأثیر قرار دهد. هویت ورزشی می‌تواند به‌عنوان راهی در جهت ارزیابی شایستگی و ارزش خود افراد تلقی شود (۲۵). از طرفی الیوت و مک گریگور (۲۰۰۱) معتقدند که مفهوم اصلی در جهت‌گیری هدف "شایستگی" است. در حقیقت چارچوب جهت‌گیری هدف براساس دو بعد از یکدیگر متمایز می‌شوند، یکی بر این اساس که شایستگی چگونه تعریف می‌شود و دیگری بر

-
1. Proios
 2. Elliot & McGregor

این اساس که شایستگی چگونه ارزش داده می‌شود (۱۸). این تفاسیر به‌خوبی تبیین‌کننده و تأییدکننده یافته‌های این پژوهش است.

با توجه به اینکه هویت ورزشی به‌وسیله تجربیات ورزشکار و ارتباط او با محیط در طول حرفه ورزشی‌اش شکل می‌گیرد (۵)، می‌توان گفت که مربیان و روان‌شناسان ورزش می‌توانند از روش‌های مطلوب‌تری برای شناسایی نیازهای انگیزشی دانشجویان و ورزشکاران استفاده کنند، از این‌رو ضروری است که آنها برای کسب تجربه و آمادگی، فرصت‌ها و چالش‌های رقابتی را فراهم کنند تا نیازهای ورزشکاران به شیوه‌ای مؤثرتر برآورده شود. به‌طور کلی بر پایه یافته‌های پژوهش، مربیان در تیم‌های ورزشی باید همواره هویت ورزشی را به‌عنوان یک سازه مهم روانی - اجتماعی مورد توجه قرار دهند و با کشف ابعاد تأثیرگذار بر آن، گام‌های ارزشمندی به‌سوی موفقیت هرچه بیشتر تیم‌های خود بردارند؛ بنابراین ساخت و توسعه یک طرحواره روانی - اجتماعی برای ورزشکاران از دوره‌های اولیه ورود به عرصه ورزش تا بزرگسالی امری است که می‌تواند در کنار توسعه مهارت‌های فنی، زمینه را برای بروز استعدادها و موفقیت‌های هرچه بیشتر ورزشکاران در عرصه‌های ملی و بین‌المللی فراهم آورد. ارتقای هویت ورزشی در یک فرد می‌تواند تا آنجا پیش رود که نقش ورزشکاری فرد در مقایسه با سایر نقش‌ها با قدرت بیشتری تأیید شود.

منابع و مآخذ

۱. آقایی، محمود (۱۳۹۰). «ارتباط بین سبک‌های رهبری مربیان و هویت ورزشی در تیم‌های منتخب دانش‌آموزی شهر ارومیه»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه ارومیه، ص ۳۵-۷۵.
۲. انشل، مارک اچ. (۱۳۸۰). روان‌شناسی ورزش، از تئوری تا عمل، ترجمه سید علی‌اصغر مسدد، انتشارات اطلاعات، ص ۱۹۲.
۳. احمدی، سیروس (۱۳۸۶). «بررسی آثار نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۰۶ بر هویت ملی شهروندان»، نشریه المپیک، ش ۱ (شماره ۳۷ پیاپی)، سال پانزدهم، زمستان، ص ۸۹-۹۵.
۴. جمشیدی، اکبر؛ باقرزاده، فضل‌الله؛ عرب عامری، الهه؛ رستگار، احمد (۱۳۸۷)، «مقایسه جهت‌گیری ورزشکاران شرکت‌کننده در هشتمین المپید ورزشی دانشجویی»، نشریه حرکت، ش ۳۹، ص ۱۴۴-۱۳۳.

۵. جمشیدی، اکبر (۱۳۸۵). رابطه بین جهت‌گیری ورزشی و اضطراب رقابتی در ورزشکاران شرکت‌کننده در هشتمین المپیاد ورزشی دانشجویی، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران، ص ۲۴-۱۴.
۶. رضائی‌نژاد، رحیم؛ افقی، نادر؛ خالقی آرانی، حسین؛ صادقی، عباس (۱۳۸۴). «مقایسه جهت‌گیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دانشگاه گیلان»، نشریه حرکت، ش ۲۴، ص ۷۲-۵۹.
۷. کهولت، نعیمه؛ جوکار، بهرام (۱۳۹۱). «ارائه مدل علی برای شادی براساس ابعاد هویت با واسطه جهت‌گیری هدف»، نشریه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، سال سیزدهم، ش ۲، تابستان ۹۱، ص ۹۴-۸۱.
۸. گلپهار، علی (۱۳۸۸). ارتباط بین رفتارهای رهبری مربیان و هویت ورزشی در تیم‌های والیبال منتخب دانش‌آموزی استان خراسان شمالی، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی دانشگاه بیرجند، ص ۶۵-۱۴.
۹. مارتنز، رینر. (۱۳۸۵). روان‌شناسی ورزشی، راهنمای مربیان، ترجمه محمد خبیری، انتشارات بامداد کتاب، ص ۴۸.
۱۰. واینبرگ، رابرت. اس؛ گولد، دنیل (۱۳۹۲). مبانی روان‌شناسی ورزش و تمرین، ترجمه سید محمد کاظم واعظ موسوی و همکاران، انتشارات حتمی، ص ۸۵-۷۴.
11. Anderson, b. (2009). "Contribution of athletic identity to child and adolescent physical activity". *American journal of preventive medicine*, 37(3). pp: 220-226.
12. Bowman, M, Flower, N, Machuga, J and et al. (2001). "Motivations differences between group and individual athletic teams participation in intercollegiate and intramural sport", *journal sport and exercise psychology*, 23. p: 26.
13. Boyle, B.A. & Magnusson, P. (2007). "Social identity and brand equity formation: A comparative study of collegiate sports fan". *Journal of Sport Management*, Volume 21, Issue 4, October, pp: 497-520.
14. Burnsa G N, Jasinskib D. Dunnc S C, , Fletcherd D. (2012). "Athlete identity and athlete satisfaction: The nonconformity of exclusivity", *Personality and Individual Differences*, 52:3. pp: 280-284.
15. Cabrita, TM., Rosado, AB., Leite, TO., Serpa, SO., & Sousa, PM. (2014). "The Relationship Between Athletic Identity and Career Decisions in Athletes", *Journal of Applied Sport Psychology*, Taylor & Francis, 26(4). pp: 471-481.
16. Daniels E., Sincharoen S., Leaper C. (2005). "The relation between sport orientations and athletic identity among adolescent girl and boy athletes". *Journal of Sport Behavior*, 28 (4). pp: 315-332.

17. Derrick, W. (2008). "Online Social Networks: Educational Benefits and Dangers". *Distance Learning*, 5(1). P: 43.
18. Elliot, A. J., & McGregor, H. A. (2001). "A 2×2 achievement goal framework". *Journal of personality and social psychology*, 80(3), p: 501
19. Gill, D. (1988). "Gender differences in competitive orientation and sport participation". *International Journal of Sport Psychology*, 19. pp: 145-159.
20. Gill, D. (1993). "Competitiveness and competitive orientation in sport". In R. Singer, M. Murphey, & L. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology*, pp. 314-327, New York: Macmillan.
21. Gill, D., & Deeter, T. (1988). "Development of sport orientation questionnaire". *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59. pp: 191-202.
22. Gill, D., Kelley, B., Martin, J., & Caruso, C. (1991). "A comparison of competitive-orientation measures". *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 13. pp: 266-280.
23. Gill, D.L. (2001). "Feminist sport psychology: A guide to our journey". *Sport Psychologist*, 15. Pp: 363-372.
24. Kokaridas D, Perkos S, Harbalis T, and Koltsidas E. (2009). "Sport orientation and athletic identity of greek wheelchair basketball players". *Perceptual and Motor Skills*, 109. Pp: 887-898.
25. Proios, M. (2012). "Athletic identity and achievement goals of gymnastics athletes". *Science of Gymnastics Journal*, 4(1), pp: 15-24.
26. Martin, Jeffrey J.; Adams-Mushett, Carol; Smith, Kari L. (1995). "Athletic identity and sport orientation of adolescent swimmers with disabilities", *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12(2). pp: 113-123.
27. Mills, AL, Christensen, S.A. (2006). "Athletic identity and its relationship to sport participation levels". *Journal of Science and Medicine in Sport*, Volume 9 (6). Pp: 472-478.
28. Proios, M. (2012). "Athletic identity and achievement goals of gymnastics athletes". *Science of Gymnastics Journal*, 4 (3). pp: 15 – 24.
29. Skordilis E. K., Skafida F. A., Chrysagis N., and Nikitaras N. (2006). "Comparison of sport achievement orientation of male wheelchair basketball athletes with congenital and acquired disabilities". *Perceptual and Motor Skills*, 103. pp: 726-732.
30. Yue, H.L. & Andersen, J. (2008). "Validation of the athletic identity measurement scale with a Hong Kong sample". *IJSEP*, 6. Pp: 176-188.